[1] Bene ergō exilium tulit Marcellus nec quicquam in animō eius mūtāvit locī mūtātiō, quamvīs eam paupertās sequerētur; in quā nihil malī esse, quisquis modo nōndum pervēnit in īnsāniam omnia subvertentis avāritiae atque luxuriae, intellegit. Quantulum enim est quod in tūtēlam hominis necessārium est! Et cuī deesse hoc potest, ullam modo virtūtem habentī?
[2] Quod ad mē quidem pertinet, intellegō mē nōn opēs sed occupātiōnēs perdidisse. Corporis exigua dēsīderia sunt: frīgus summovērī vult, alimentīs famem ac sitim extinguere; quidquid extrā concupīscitur, vitiīs, nōn ūsibus labōrātur. Nōn est necesse omne perscrūtārī profundum nec strāge animālium ventrem onerāre nec conchȳlia ultimī maris ex īgnōtō lītore ēruere: dī istōs deaeque perdant, quōrum luxuria tam invidiōsī imperiī fīnēs trānscendit!
[3] Ultrā Phāsin capī volunt, quod ambitiōsam popīnam īnstruat, nec piget ā Parthīs, ā quibus nōndum poenās repetimus, avēs petere. Undique convehunt omnia nōta fastīdientī gulae; quod dissolūtus dēliciīs stomachus vix admittat, ab ultimō portātur ōceanō; vomunt ut edant, edunt ut vomant, et epulās, quās tōtō orbe conquīrunt nec concoquere dīgnantur. Ista sī quis dēspicit, quid illī paupertās nocet? Sī quis concupīscit, illī paupertās etiam prōdest; invītus enim sānātur et, sī remedia nē coāctus quidem recipit, interim certē, dum nōn potest, illa nōlentī similis est.
[4] C. Caesar, quem mihi vidētur rērum nātūra ēdidisse, ut ostenderet quid summa vitia in summā fortūnā possent, centiēns sestertiō cēnāvit ūnō diē; et in hōc omnium adiūtus ingeniō vix tamen invēnit, quōmodō trium prōvinciārum tribūtum ūna cēna fieret.
[5] Ō miserābilēs, quōrum palātum nisi ad pretiōsōs cibōs nōn excitātur! Pretiōsōs autem nōn eximius sapor aut aliqua faucium dulcēdō, sed rāritās et difficultās parandī facit. Aliōquī, sī ad sānam illīs mentem placeat revertī, quid opus est tot artibus ventrī servientibus? Quid mercātūrīs? Quid vāstātiōne silvārum? Quid profundī perscrūtātiōne? Passim iacent alimenta, quae rērum nātūra omnibus locīs disposuit; sed haec velut caecī trānseunt et omnēs regiōnēs pervāgantur, maria trāiciunt et, cum famem exiguō possint sēdāre, magnō inrītant.
[6] Libet dīcere: ‘Quid dēdūcitis nāvēs? Quid manūs et adversus ferās et adversus hominēs armātis? Quid tantō tumultū discurritis? Quid opēs opibus adgeritis? Nōn vultis cōgitāre, quam parva vōbīs corpora sint? Nōnne furor et ultimus mentium error est, cum tam exiguum capiās, cupere multum? Licet itaque augeātis censūs, prōmoveātis fīnēs, numquam tamen corpora vestra laxābitis. Cum bene cesserit negōtiātiō, multum mīlitia rettulerit, cum indāgātī undique cibī cōierint, nōn habēbitis, ubi istōs appārātūs vestrōs conlocētis.’
[7] Quid tam multa conquīritis? Scīlicet māiōrēs nostrī, quōrum virtūs etiamnunc vitia nostra sustentat, īnfēlīcēs erant, quī sibi manū suā parābant cibum, quibus terra cubīle erat, quōrum tēcta nōndum aurō fulgēbant, quōrum templa nōndum gemmīs nitēbant; itaque tunc per fictilēs deōs religiōsē iūrābātur: quī illōs invocāverant, ad hostem moritūrī, nē fallerent, redībant.
[8] Scīlicet minus beātē vīvēbat dictātor noster, quī Samnitium lēgātōs audīvit, cum vīlissimum cibum in focō ipse manū suā versāret – illā, quā iam saepe hostem percusserat laureamque in Capitōlīnī Iovis gremiō reposuerat – quam Apīcius nostrā memoriā vīxit, quī in eā urbe, ex quā aliquandō philosophī velut corruptōrēs iuventūtis abīre iussī sunt, scientiam popīnae professus disciplīnā suā saeculum infēcit. Cuius exitum nōsse operae pretium est.
[9] Cum sestertium mīlliēns in culīnam coniēcisset, cum tot congiāria prīncipum et ingēns Capitōliī vectīgal singulīs cōmīsātiōnibus exsorpsisset, aere aliēnō oppressus ratiōnes suās tunc prīmum coāctus īnspexit: superfutūrum sibi sestertium centiēns computāvit et velut in ultimā fame vīctūrus, sī in sestertiō centiēns vīxisset, venēnō vītam fīnīvit.

[10] Quanta luxuria erat, cuī centiēns sestertium egestās fuit! Ī nunc et putā pecūniae modum ad rem pertinēre, nōn animī. Sestertium centiēns aliquis extimuit et quod aliī vōtō petunt, venēnō fugit. Illī vērō tam prāvae mentis hominī ultima pōtiō salūberrima fuit: tunc venēna edēbat bibēbatque, cum inmēnsīs epulīs nōn dēlectārētur tantum, sed glōriārētur, cum vitia sua ostentāret, cum cīvitātem in luxuriam suam converteret, cum iuventūtem ad imitātiōnem suī sollicitāret etiam sine malīs exemplīs per sē docilem.
[11] Haec accidunt dīvitiās non ad ratiōnem revocantibus, cuius certī fīnēs sunt, sed ad vitiōsam cōnsuētudinem, cuius inmēnsum et incomprēnsibile arbitrium est. Cupiditātī nihil satis est, nātūrae satis est etiam parum. Nūllum ergō paupertās exulis incommodum habet; nūllum enim tam inops exilium est, quod nōn alendō hominī abundē fertile sit.